

Siirtolaisuusinstituutin henkilöhistoriallisista kokoelmista

Siirtolaisuusinstituutti on aloittanut toimintansa 1.8.1974 Turussa. Laitos on maassamme ainoa Suomen siirtolaisuutta kokonaisvaltaisesti tarkasteleva ja tutkiva laitos. Tämä merkitsee sitä, että maantieteellisesti kohteena on koko maailma, löytyyhän siirtolaisia melkein maailman joka kolkalta. Tutkimuksellisesti lähestymistapa on poikkitieteellinen, sillä siirtolaisuus koskettaa ihmisen elämän kaikkia alueita.

Sääntöjensä mukaan Siirtolaisuusinstituutin tehtävänä on edistää siirtolaisuuteen ja maassamuuttoon liittyvän tutkimusaineiston keräystä, tallentamista ja dokumentointia, suorittaa ja edistää siirtolaistutkimusta, julkaista siirtolaisuutta koskevia tieteellisiä tutkimuksia ja esityksiä sekä kehittää yhteistoimintaa ja työnjakoa korkeakoulujen ja muiden tutkimuslaitosten ja alan yhteisöjen kanssa. Edelleen instituutin tehtäviin kuuluu informoida ja koordinoita siirtolaisuustutkimuksesta ja siihen liittyvistä kysymyksistä eri tahoja sekä kotimaassa että ulkomailla.

Dokumentoinnin ja arkistoinnin lähtökohtia

Siirtolaisuusinstituutin arkisto vastaanottaa ja tallentaa siirtolaisten ja heidän jälkeläistensä arkisto- ym. aineistoa. Paitsi että instituutti itse ottaa vastaan ja arkistoi aineistoa, se ennenkaikkea pyrkii ylläpitämään yhteyksiä yleisarkistoihin ja yksityisluontoisiin tutkimusarkistoihin ja seuraamaan, mitä muutoliikkeitä koskevaa materiaalia niissä on. Vuoden 1987 lopussa arkistossa oli kaikkiaan 501 siirtolaisuuskoelmaa, joihin sisältyy vanhoja asiakirjoja, kokousten pöytäkirjoja, päiväkirjoja, vanhoja kirjeitä (n. 8000 kpl), valokuvia (n. 5000 kpl) yms. Lisäksi instituutin arkistossa on melko laaja lehtileikekokoelma ja kirjastossa noin 4900 teosta suomalaisista siirtolaisista eri puolilla maailmaa.

Siirtolaisuusinstituutin kortistot

Siirtolaisuusinstituutti on pyrkinyt alusta alkaen kortistomaan halluunsa kertyneen aineiston monista eri lähtökohdista käsin. Suurin osa kortistoista on tehty ns. virkatyönä. Kortistoja on laadittu toisaalta helpotamaan päivittäisiä rutineja toisaalta puhtaasti erilaisia tarpeita, kuten tutkijat, sukututkijat ja muut asiasta kiinnostuneet, silmällä pitäen.

Amerikansuomalaisten henkilökortisto

Siirtolaisuusinstituutti ryhtyi muutamia vuosia sitten keräämään kortistoa Amerikkaan menneistä suomalaisista. Kortistoa on laadittu käyttäen apuna Michiganissa julkaistua Kirkollista Kalenteria ja siinä olevia syntymäpäivä- ja kuolinilmoituksia sekä erilaisten muiden tapahtumien yhteydessä julkaistuja elämäkertakuvauksia. Näin kortistoon on saatu usein tavanomaisten identiteettitietojen lisäksi tietoja myös henkilön muista elämänvaiheista ja joissakin tapauksissa myös jälkeläisistä. Tämä, tällä hetkellä n. 2000 kortin kortisto on laadittu lähinnä kokeilumielessä. Kortiston hyödyllisyys on ilmeinen, mutta samalla on voitu todeta sen suuritoisuus. Selvää on mm., että tämänlaatuiseen kortistoon tulee pyrkiä saamaan tietoja enemmän kuin henkilön syntymäaika ja paikka sekä Amerikkaan lähtöaika. Niin tärkeitä kuin nämä tiedot sinällään ovatkin, ne yksin eivät riitä esim. sukututkijan tarpeisiin. Instituutti onkin näistä lähtökohdista käsin ryhtynyt suunnittelemaan henkilörekisteriä kaikista ulkomaille muuttaneista suomalaisista. Rekisterin yhden tärkeimmän perusmateriaalin muodostavat passi- ja matkustajaluettelot. Tästä syystä instituutti on hankkinut valtionarkistolta lääninhallitusten ja maistraattien passiluetteloiden mikrofilmiokopiot vuosilta 1820-1920.

Australiansuomalaisten henkilökortisto

Siirtolaisuusinstituutissa on koko sen toiminnan ajan harjoitettu Suomen Australian siirtolaisuuden tutkimusta. Materiaalia tähän tutkimukseen on kerätty niin Suomesta kuin Australiasta. Yksi tärkeimmistä luetteloista on Australiasta saatu suomalaisten siirtolaisten kansalaistamisasiakirjojen kopiot. Näiden luetteloiden perusteella on instituutissa laadittu henkilökortisto australiansuomalaisista ennen toista maailmansotaa. Kortistoon sisältyy tietoja noin 1800 Australiaan menneestä, kun tähän lisätään Suomen passi- ja matkustajaluetteloista saadut tiedot, on instituutissa noin 4000 ennen vuotta 1947 Australiaan menneen henkilön kortisto (vanhin vuodelta 1851). Myöskin tätä kortistoa on tarkoitus laajentaa ja sen tietosisältöä täydentää, kun se siirretään automaattiseen tietojenkäsittelyyn.

Henkilökortisto valokuvista

Kuten edellä todettiin on instituuttiin kerääntynyt yhteensä 5000 valokuvaa suomalaisista siirtolaisista eri puoilla maailmaa. Osa valokuvista on tunnistettuja, osa valitettavasti on jäänyt tuntemattomiksi, tiedossa on ehkä vain paikka ja aika, jolloin kuva on otettu. Tunnistetuista valokuvista on tehty akkosellinen henkilökortisto, josta esim. joku sukututkija voi saada valokuvan Amerikkaan lähteneestä sukulaisestaan.

Kirjastossa ja arkistossa olevat muut rekisterit

Yksi tärkeimmistä suomalaisten siirtolaisten lähtöpahtumaan liittyvistä kokoelmista on Göteborgin kautta matkalle vuosina 1880-1900 lähteneitten luettelo, josta on instituutissa kopio. Luettelossa näkyy henkilön nimi, sukupuoli, ikä, lähtöpäivä ja kohdema. Niissä tapauksissa, jolloin sukututkijalta esim. puuttuvat nämä perustavaa laatua olevat tiedot, tämä lähdekokonaisuus auttaa ratkaisevasti eteenpäin.

Näiden varsinaisten kortistojen ja luetteloiden lisäksi instituutti käyttää apunaan mm. sukuselityspyynnöihin vastatessaan kirjastossa ja arkistossa löytyviä siirtolaisten biografioita ja muita tutkimuksia, joihin sisältyy henkilöhakemistoja. Yksi tärkeimmistä tällaisista on Anders Myhrmanin 8-osainen *Emigrantbiografier*-sarja. Suomenruotsalaisia koskevia elämäkertatietoja löytyy myös Carl J. Silfverstenin kirjasta *Finlandssvenskar i Amerika* sekä Bill Widénin tutkimuksesta *Korpobor i Amerika*. Vanhimmista suomalaisista siirtolaisista Amerikassa, ns. Delawaren siirtolaisista, on luettelot pastori S. Ilmosen tutkimuksissa *Delawaren suomalaiset* ja *Amerikan Suomalaisten Historia I*. Werner Nikanderin julkaisussa *Amerikan Suomalaisia* on valokuvia ja lyhyitä elämäkerrallisia tietoja noin 1254 amerikansuomalaisesta. Muita tutkimuksia, joissa on paikallinen tarkastelutapa ovat Hans R. Wasastjernan tutkimus *Minnesotan suomalaisten historia*, Armas K.E. Holmion *Michiganin suomalaisten historia*, E.A. Aaltion julkaisu *Minnesotan suomalaisia liikemiehiä, lakimiehiä ja lääkäreitä*

sekä Kaino Waltari Rajalan kirjoittama julkaisu *Finns of Ashburnham, M.A. 1903-1983*. Kirkolliselta kannalta on amerikansuomalaisia tarkastellut Raymond R. Wargelin kirjassaan *The Suomi Synod Ministerium 1872-1962*

Edellä luetelluissa julkaisuissa ovat tutkimuksen kohteena olleet Yhdysvaltoihin muuttaneet suomalaiset. Kanadan suomalaisia sen sijaan on käsitelty mm. Yrjö Räivio kirjassaan *Kanadan suomalaisten historia I ja II* sekä Nancy Mattson Scheltraeten toimittamassaan kirjassa *Life in the New Finland Woods*. Kanadalaiset tutkijat Varpu Lindström-Best, Mauri Jalava ja Edward Laine ovat myös käsitelleet tutkimuksissaan kanadansuomalaisia, mutta varsinaisia biografioida heidän tutkimuksensa eivät sisällä.

Australiansuomalaisista on Olavi Koivukankaan lisäksi tehnyt selvityksiä mm. ruotsalainen Allan T. Nilsson. Hänen tutkimusotteensa on skandinaavinen siirtolaisuus Australiaan. Kirjassaan *Skandinaver i Australien. Redogörelser och anteckningar från intervjuer och forskningar i Australien nov. 1981 - febr. 1982* hän on julkaissut Suomesta ja Ruotsista Australiaan menneiden haastatteluja sekä lyhyitä elämäkertatietoja valokuvien.

Myöskin ruotsinsuomalaisista siirtolaisista on julkaistu muutamia matrikkeliätyyppisiä julkaisuja. Tällainen on mm. Pohjanlahden Kustannuksen kustantama kaksiosainen kirja *Ruotsinsuomalaisia*, johon sisältyy tuhansien ruotsinsuomalaisten henkilötiedot useimmista valokuvien kera. Ruotsinsuomalaisia on kartoitettu myös kirjassa *Siirtolaisvaiheita Köpingsin suomalaisia 1950-1980*.

Kortistoimatonta aineistoa instituutissa ovat mm. eversti Kalervo Mustosen floridansuomalaisten keskuudessa tekemät haastattelut, Juhani Lompolon ja Lena Fallgrenin haastattelut australiansuomalaisten keskuudessa sekä pastori Erkki Huttusen laajat haastattelut Australiassa.

Lopuksi on todettava, etteivät mitkään edellä luetelluista lähdemateriaaliryhmistä, eivät instituutin kortistot sen kummemmin kuin luettelut julkaisulkaan, ole kaiken kattavia. Ne antavat kuitenkin lähtökohdan ja muodostavat erinomaisen avun, kun Siirtolaisuusinstituutti pääsee täydentämään ja siirtämään suomalaisten siirtolaisten henkilörekisteriä automaattiseen tietojenkäsittelyyn.